

11 Ιουνίου 2012

Άγιος Λουκάς ο Ιατρός, Αρχιεπίσκοπος Κριμαίας (1877 - 1961)

[Ορθοδοξία](#) / [Αγιολογία](#)

Ὁ ἍΓΙΟΣ
ἐπίσκοπος

ΛΟΥΚᾶς
συμφερωμένος
ὁ ἰατρός

Ι. Ν. Β. ΠΑΡΑΧΕΙΤΟ
1914

2000

Αν κανείς βρεθεί στο Άγιον Όρος ή και σε άλλες παλιές εκκλησίες θα παρατηρήσει ότι πολλές από τις εκκλησίες είναι βαμμένες με κόκκινο χρώμα. Και αν ρωτήσει τους μοναχούς θα του πουν πως το κόκκινο αυτό χρώμα συμβολίζει το αίμα του Χριστού και των Αγίων Του. Θέλει να θυμίζει πως αν οι διάφορες θρησκείες ή ιδεολογίες διαδόθηκαν με την προπαγάνδα, τη βία, την καταπίεση, η Εκκλησία του Χριστού κέρδισε τις καρδιές των ανθρώπων με την αδυναμία, το αίμα του Χριστού και των Αγίων, το μαρτύριο και την μαρτυρία. Δεν υπάρχει Ορθόδοξη Εκκλησία που να μην έζησε το δικό της μαρτύριο. Αλλά ούτε και υπήρξε Άγιος που να μην πέρασε από το δικό του καμίνι των θλίψεων, των πειρασμών, του μαρτυρίου.

Στον 20^ο αἰώνα ἡ Ῥωσικὴ ἐκκλησία ἔμελε νὰ περάσει τὸ δικό της σκληρὸ μαρτύριο. ΓΙΑ ἑπτὰ δεκαετίες ἓνα ἀμέτρητο πλῆθος μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν ἔδωσαν με τὸ αἷμα τους τὴ δική τους σταυρικὴ μαρτυρία.

Μια τέτοια συγκλονιστικὴ σταυρικὴ μαρτυρία εἶναι καὶ ἡ μορφή του Ἀρχιεπισκόπου

Λουκά, καθηγητού της Τοπογραφικής Ανατομίας και Χειρουργικής. Άνθρωπος με σπάνια ταλέντα και χαρίσματα, διακόνησε τον άνθρωπο ως ποιμένας και γιατρός με αξιοθαύμαστη αγάπη και αυταπάρνηση, συνεχίζοντας την παράδοση των μεγάλων Αγίων Αναργύρων Ιατρών της Εκκλησίας μας. Η εκπληκτική μορφή του, η ιερή μεγαλοσύνη του προκαλεί τον ίλιγγο, τον θαυμασμό, αλλά και μία θεϊκή παρηγοριά.

Στη σημερινή εκδήλωση θα επιχειρήσουμε να κάνουμε ένα σύντομο πλησίασμα της μορφής του, κι ένα διάγραμμα της πορείας του. Πριν όμως ας ταξιδέψουμε μαζί στην άγια γη της Ρωσίας, για να δούμε το φυσικό, κοινωνικό, πνευματικό περιβάλλον μέσα στο οποίο έζησε ο Άγιος Λουκάς. Βρισκόμαστε στον 19^ο αιώνα, μία εποχή δύσκολη και ταραγμένη. Το βιοτικό επίπεδο του ρωσικού λαού είναι πολύ χαμηλό. Οι συνθήκες ζωής “άθλιες”. Επόμενο είναι να βρουν εύφορο έδαφος οι νέες μηδενιστικές ιδέες και θεωρίες που θα επηρεάσουν σταδιακά μεγάλο μέρος του ρωσικού λαού. Αυτή τη δύσκολη εποχή αντίβαρο στην πνευματική αποσάθρωση του ρωσικού λαού, θα παίξουν κάποια ρωσικά μοναστήρια και οι μορφές των μεγάλων “στάρετς”. Ας επισκεφθούμε πρώτα τα μοναστήρια του Σάρωφ και του Ντιβέγιεβο, όπου δεσπόζει η μορφή του Αγίου Σεραφείμ του Σάρωφ. Αμέτρητοι άνθρωποι έτρεχαν με λαχτάρα για να τον συναντήσουν. Όλους τους δεχόταν με αγάπη, με την γλυκύτετη προσφώνηση: «Χαρά μου, Χριστός Ανέστη». Πολύ κοντά στο μοναστήρι του Σάρωφ, κτίστηκε το γυναικείο μοναστήρι του Ντιβέγιεβο, το οποίο πολύ βοήθησε ο Άγιος. Λίγο πριν κοιμηθεί προέβλεψε και προειδοποίησε για όλα τα θλιβερά γεγονότα που θα ακολουθήσουν. Έλεγε ότι τόση θα είναι η θλίψη και τόσοι πολλοί οι μάρτυρες, που οι άγγελοι δεν θα προλαβαίνουν να μαζεύουν τις ψυχές. Μετά από 70 χρόνια, όμως προέβλεψε ότι η εκκλησία θα λάμψει πάλι. Το 1990 τα λείψανα του και τα προσωπικά του αντικείμενα βρέθηκαν στην Πετρούπολη και μεταφέρθηκαν στο Ντιβέγιεβο. Σήμερα στο Ντιβέγιεβο ζουν 250 μοναχές, οι οποίες κατ’ εντολή του Αγ. Σεραφείμ τηρούν την ακοίμητη προσευχή.

Ένα άλλο περίφημο μοναστήρι είναι το Βαλαάμ που βρίσκεται στα καταπράσινα νησιά της λίμνης Λάτογκα. Η μοναστική ζωή εκεί άρχισε τον 12 αιώνα. Αρχικά κτίστηκε το κεντρικό μοναστήρι και γύρω πολλές σκήτες. Είναι ένας ήσυχος και πανέμορφος τόπος. Πολύ σημαντικό είναι και το μοναστήρι της Όπτινα που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην πνευματική ζωή της Ρωσίας τον 19^ο αιώνα. Μέσα σε 100 χρόνια ανέδειξε 15 αγίους. Είναι οι περίφημοι στάρετς. Κοντά τους πρόστρεχαν χιλιάδες λαού, αλλά και διανοούμενοι, επιστήμονες της εποχής εκείνης. Στην δυτική Ουκρανία δεσπόζει το μοναστήρι του Ποτσάεφ, ένας αγιασμένος τόπος, όπου εμφανίστηκε Παναγία και υπάρχει στο βράχο το αποτύπωμά του ποδιού της. Το μοναστήρι αυτό αποτέλεσε το ανάχωμα των Ορθοδόξων κατά των Ουνιτών.

Βρισκόμαστε στο 1877. Στις 14 Απριλίου γεννήθηκε ο Άγιος Λουκάς, κατά κόσμον Βαλεντίνος Βόινο Γιασενέτσκι. Επίγεια πατρίδα του ήταν η πόλη Κερτς, το αρχαίο ελληνικό Ποντικάπαιο στην Κριμαία. Τον 9^ο αιώνα στον τόπο αυτό οι Έλληνες έκτισαν τον περίφημο ναό του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της Κριμαίας. Σήμερα μπροστά από τον ναό υπάρχει και η προτομή του Αγίου Λουκά.

Ο πατέρας του αγίου ήταν φαρμακοποιός. Όμως το φαρμακείο δεν πήγε καλά και αποφάσισε να το αφήσει. Εργάστηκε πλέον ως δημόσιος υπάλληλος. Μητέρα του αγίου ήταν η Μαρία Κούντριμ, που διακρινόταν για την φιλανθρωπία της. Εκτός από τον Άγιο Λουκά, το ζεύγος Βόινο Γιασενέτσκι απέκτησε άλλα τέσσερα παιδιά, συνολικά τρία αγόρια και δύο κορίτσια. Επειδή η οικονομική κατάσταση της οικογένειας χειροτέρευε, οι γονείς αποφάσισαν να μετακομίσουν στο Κίεβο, το λίκνο του ρωσικού Χριστιανισμού. Πρόκειται για μια πολύ όμορφη καταπράσινη πόλη, που διασχίζεται από τον ποταμό Δνείπερο. Στον ποταμό αυτό ο πρώτος χριστιανός Ρώσος πρίγκιπας, ο Άγιος Βλαδίμηρος, το 988 βάπτισε το λαό του και εδραίωσε την ορθόδοξη πίστη στη ρωσική γη. Η οικογένεια Βόινο Γιασενέτσκι ζούσε σ' ένα σπίτι στο κέντρο της πόλης στην οδό Κρεσάτικ. Ο μικρός Βαλεντίνος σαν παιδί δεν έδειχνε κάτι ιδιαίτερο. Όλοι τον θεωρούσαν μέτριο και έλεγαν πως «απ' αυτό το παιδί δεν μπορεί να περιμένει κανείς να κάνει κάτι σοβαρό στη ζωή του». Διακρινόταν όμως για την σοβαρότητα, την εντιμότητα, το ήθος και την ευαισθησία του. Από πολύ νωρίς εκδηλώθηκε το ταλέντο του στην ζωγραφική. Φοιτώντας στο γυμνάσιο, σπούδασε παράλληλα και στην ακαδημία καλών τεχνών του Κιέβου. Σε ηλικία 15 χρονών έλαβε μέρος σε διαγωνισμό ζωγραφικής και πήρε το πρώτο βραβείο.

Μέσα στη ψυχή του πάλευαν οι δύο κόσμοι, της αμφισβήτησης και της πίστης. Αυτό που επέδρασε καίρια στην ψυχή του ήταν το περίφημο μοναστήρι της Πετσέρσκαγια Λαύρας — ή Λαύρας των Σπηλαίων. Το μοναστήρι απλώνεται σε καταπράσινη έκταση 280 στρεμμάτων μέσα στην πόλη του Κιέβου, ακριβώς πάνω από τον ποταμό Δνείπερο. Φιλοξενούσε χιλιάδες μοναχούς και ανέδειξε πλήθος αγίων. Πέρα από την αρχαιολογική αξία και το ενδιαφέρον που προκαλεί στον επισκέπτη, η Λαύρα κατέχει μοναδικούς πνευματικούς θησαυρούς. Οι παλαιοί ασκητές, έσκαβαν τα κελιά τους κάτω από την γη και ζούσαν τον έγκλειστο βίο, με αδιάλειπτη προσευχή.

Με την πάροδο των χρόνων δημιουργήθηκαν δύο μεγάλες δαιδαλώδεις κατακόμβες και στις δύο πλευρές των διαδρόμων έσκαβαν τα κελιά τους. Οι έγκλειστοι ασκητές έχτιζαν την πόρτα και άφηναν μόνον ένα παράθυρο. Κάθε μέρα περνούσε ο διακονητής μοναχός και τους άφηνε νερό και ψωμί. Με αυτό ζούσαν.

Όταν αυτήν την ευτελή τροφή δεν την έπαιρνε κάποιος για 3-4 ημέρες καταλάβαιναν ότι είχε πεθάνει. Τότε, οι άλλοι μοναχοί έκλειναν το παραθυράκι και το κελί αυτό γινόταν ο τάφος του. Όταν μετά από χρόνια άνοιξαν τα κελιά αυτά, βρέθηκαν όλα τα λείψανα των ασκητών άφθαρτα. Και είναι μοναδικό φαινόμενο στον κόσμο, ένας τόπος να κατέχει 118 άφθαρτα λείψανα.

Εκεί στις κατακόμβες φυλάσσονται και οι κάρες άλλων αγίων που μυροβλύζουν. Οι κάρες κατά παράδοξο τρόπο υγραίνονται. Κάθε τόσο οι μοναχοί μαζεύουν το μύρο και το μοιράζουν στους προσκυνητές. Η Πετσέρσκαγια Λαύρα είναι πραγματικά ένας τόπος αγιασμένος. Η όλη ζωή, η κίνηση και η ζωντανή μοναστική παράδοση, που συνεχίζεται για αιώνες, επέδρασαν αποφασιστικά στον μικρό Βαλεντίνο, που συνήθιζε να την επισκέπτεται και να ζωγραφίζει τους προσκυνητές και τους μοναχούς.

Την ίδια εποχή επηρεάζεται από τις ιδέες του μεγάλου Ρώσου λογοτέχνη Τολστόι, με τον οποίο είχε προσωπική αλληλογραφία. Όμως σύντομα κατάλαβε τις πλάνες του σε θέματα πίστεως και σταμάτησε την επικοινωνία. Παράλληλα δεν έπαυε να διαβάζει την Αγία Γραφή με επιμέλεια.

Όταν τελείωσε το σχολείο αμφιταλαντεύτηκε για ποιόν δρόμο θα έπρεπε να ακολουθήσει. Αρχικά γράφτηκε στην νομική σχολή, αλλά μετά από ένα χρόνο την εγκατέλειψε. Έπειτα αναχώρησε για το Μόναχο για να σπουδάσει στην Σχολή Καλών Τεχνών κοντά στον διάσημο καθηγητή Κνιρ. Όμως σύντομα γύρισε στο Κίεβο. Μέσα του ξεχώριζε πλέον το έντονο ενδιαφέρον του για την διακονία του πλησίον, του συναθρώπου. Στη δύσκολη αυτή καμπή, συζήτησε τους προβληματισμούς του με έναν εκπαιδευτικό, ο οποίος τον παρότρυνε να σπουδάσει ιατρική. Έτσι θα μπορούσε να προσφέρει πολλά στους χωρικούς, που η ιατρική περίθαλψη τους ήταν πολύ κακή.

Το 1898 ξεκινάει τις σπουδές του στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Κιέβου, που φημιζόταν για το άριστο επίπεδο των σπουδών του. Ήδη από τα πρώτα χρόνια το ενδιαφέρον του στράφηκε στην ανατομία.

Τελείωσε αριστούχος τις σπουδές του με την ειδικότητα του χειρουργού. Αμέσως άρχισε να χειρουργεί, κυρίως οφθαλμολογικές παθήσεις. Τότε ήταν πολύ διαδεδομένο το τράχωμα, μια φοβερή αρρώστια των οφθαλμών και πολλοί άνθρωποι τυφλώνονταν. Ο νεαρός τότε γιατρός εφάρμοζε μια δύσκολη μέθοδο, την χειλεοπλαστική και έδωσε το φως σε χιλιάδες ανθρώπους.

Πριν προλάβει να εργαστεί στην επαρχία, ξέσπασε τότε ο Ρωσοϊαπωνικός πόλεμος και ο Βαλεντίνος προσφέρθηκε να υπηρετήσει ως εθελοντής με το τάγμα του

Ερυθρού Σταυρού. Μαζί με άλλους γιατρούς αναχώρησαν με τρένο για την Άπω Ανατολή. Το ταξίδι κράτησε ένα μήνα. Εγκαταστάθηκαν στην πόλη Τσιτά και ο ίδιος παρότι νέος, ανέλαβε την διεύθυνση ενός χειρουργικού τμήματος του στρατιωτικού νοσοκομείου. Χειρουργούσε τους τραυματίες στρατιώτες και έκανε από τις πιο άπλες ως και τις πιο σοβαρές επεμβάσεις με απίστευτη ευκολία.

Στην Τσιτά γνωρίστηκε με την Άννα Βασιλίγιεβνα, μία εθελόντρια νοσοκόμα, η οποία διακρινόταν για το ήθος της. Παντρεύτηκαν και από το γάμο τους απέκτησαν τέσσερα παιδιά.

Από το 1905 ως το 1910 εργάζεται σε διάφορα επαρχιακά νοσοκομεία. Οι ανάγκες είναι τεράστιες. Θα έπρεπε να είναι χειρουργός και γυναικολόγος, παθολόγος και παιδίατρος, υγειονόμος και οδοντίατρος.

Εκείνη την εποχή ήρθε αντιμέτωπος με το πρόβλημα της γενικής αναισθησίας. Είχε αρχίσει να εφαρμόζεται, αλλά επειδή δεν υπήρχαν αναισθησιολόγοι και τα κατάλληλα μέσα, η γενική αναισθησία ήταν πιο επικίνδυνη από την ίδια την εγχείρηση. Γι' αυτό και προσπάθησε να βρει νέες μεθόδους τοπικής αναισθησίας. Πράγματι πολύ σύντομα σε ηλικία μόλις 29 χρονών ανακάλυψε μια νέα μέθοδο τοπικής αναισθησίας στο ισχιακό νεύρο. Την εργασία του αυτή υπέβαλε αργότερα ως διατριβή που εγκρίθηκε με άριστα.

Πολύ συχνά ανέβαινε στην Μόσχα για να ετοιμάσει την διατριβή του. Το 1910 θα μετακομίσει στη πόλη Περεζλάβλ Ζαλέσκι. Βρέθηκε σε μία ωραία γραφική πόλη, αλλά οι συνθήκες εργασίας δεν ήταν καθόλου καλές. Το νοσοκομείο ήταν 50 κλινών, αλλά τα μέσα που διέθετε ήταν πρωτόγονα. Δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα, ούτε ακτινολογικό μηχάνημα. Το νερό το έφερνε κάθε πρωί ο υδροπωλητής, μέσα σ' ένα βαρέλι.

Κάθε πρωί μία άμαξα τον μετέφερε στο νοσοκομείο. Εκμεταλλευόταν και αυτό το χρόνο. Στη διαδρομή διάβαζε μεθόδους ξένων γλωσσών και κατάφερε να μάθει επτά ξένες γλώσσες. Χειρουργούσε πολλές ώρες, ενώ τα βράδια κλεινόταν στο γραφείο του και κάτω από το αδύνατο φως μιας λάμπας πετρελαίου συνέχιζε τις επιστημονικές του μελέτες.

Στο Περεζλάβλ Ζαλέσκι έκανε 650 με 1.000 εγχειρήσεις τον χρόνο και ήταν μόνος του. Ήταν από τους πρωτοπόρους γιατρούς στη Ρωσία, που τόλμησε δύσκολες εγχειρήσεις στα νεφρά, στο στομάχι, στη χολή, ακόμη και στην καρδιά, ή τον εγκέφαλο με μεγάλη επιτυχία.

Προς το τέλος της παραμονής του στο Περεζλάβλ Ζαλέσκι σκέφθηκε να ασχοληθεί με την χειρουργική των πυογόνων λοιμώξεων, για την οποία πολύ λίγα πράγματα

δίδασκαν στο Πανεπιστήμιο. Και τότε συνέβη κάτι παράξενο. Διηγείται ο ίδιος:

«Συνέταξα το προσχέδιο του βιβλίου, έγραψα τον πρόλογο, και τότε τελείως ξαφνικά, μου ήλθε στο μυαλό η εξής περιεργή σκέψη. «Όταν θα ολοκληρωθεί το βιβλίο αυτό, θα το υπογράψει το όνομα ενός επισκόπου».

Το 1917 είναι μια δύσκολη χρονιά, όχι μόνο τον ίδιο, αλλά και για την Ρωσία. Η χώρα βρίσκεται σε αναβρασμό. Το τσαρικό καθεστώς πέφτει. Ακολουθούν αλληπάλληλες προσωρινές κυβερνήσεις, πολιτική αστάθεια και η οκτωβριανή επανάσταση. Εκείνη την εποχή η σύζυγος του Αγίου Λουκά μολύνθηκε από φυματίωση. Αναγκάστηκαν λοιπόν να αφήσουν το Περεζλάβλ Ζαλέσκι και να μετακομίσουν στην Τασκένδη.

Εγκαταστάθηκαν σ' ένα ευρύχωρο σπίτι και ο Άγιος Λουκάς διορίστηκε αμέσως διευθυντής στο χειρουργικό τμήμα του κρατικού νοσοκομείου και το διοργάνωσε με επιμέλεια.

Όμως η πολιτική κατάσταση χειροτέρευε. Αμέσως μετά την οκτωβριανή επανάσταση ξέσπασε ο εμφύλιος πόλεμος, που κράτησε τέσσερα χρόνια και αναστάτωσε την αχανή αυτή χώρα.

Εκατομμύρια οι νεκροί. Πολλοί μιλούν για 20 εκατομμύρια και βέβαια πολλοί περισσότεροι οι τραυματίες. Υπήρξαν όμως και άλλα δυστυχημένα θύματα, τα παιδιά, που στερήθηκαν τους γονείς τους και προσπαθούσαν να επιβιώσουν τρώγοντας σκουπίδια. Ο Άγιος Λουκάς πήγαινε νύχτα-μέρα στο νοσοκομείο διακινδυνεύοντας την ζωή του. Τις λίγες ώρες που πήγαινε σπίτι του, θα έπρεπε να περιποιηθεί την άρρωστη γυναίκα του να δει τα παιδιά του, να μαγειρέψει, να σφουγγαρίσει, να πλύνει.

Το 1918 γίνεται ο πρωτεργάτης της ίδρυσης του Πανεπιστημίου της Τασκένδης και εκλέγεται καθηγητής της τοπογραφικής ανατομίας και χειρουργικής.

Η πολιτική κατάσταση ήταν ανεξέλεγκτη. Ο εμφύλιος μαινόταν παντού. Η τσαρική οικογένεια βρισκόταν υπό περιορισμό, στο Αικατερίνμπουργκ. Τον Ιούλιο του 1918 χωρίς δίκη, η τσαρική οικογένεια εκτελέστηκε.

Η δολοφονία αυτή όξυνε τα πάθη και τις αγριότητες. Οι άνθρωποι ήταν σε απόγνωση. Για το παραμικρό μπορούσες να συλληφθείς. Αρκούσε μία μικρή συκοφαντία. Κάτι τέτοιο συνέβη και με τον Άγιο Λουκά. Επειδή έκανε παρατήρηση σε έναν προβληματικό και μέθυστο εργάτη του νοσοκομείου, αυτός τον συκοφάντησε στις αρχές. Ένα πρωί την ώρα που έμπαινε στο χειρουργείο τον συνέλαβαν και τον οδήγησαν στο σιδηροδρομικό σταθμό της Τασκένδης. Είχαν

συλλάβει τότε 2.000 στρατιώτες στασιαστές. Τους δικάζαν με συνοπτικές διαδικασίες, τους καταδίκάζαν σε θάνατο και τους εκτελούσαν επί τόπου. Ο Άγιος Λουκάς μπήκε στη σειρά και περίμενε την δική του εκτέλεση. Οι ώρες ατελείωτες. Αργά το βράδυ, μετά από 16 ώρες αναμονής, κάποιος κομματικός τον αναγνώρισε. Έμαθε για την πλεκτάνη, επενέβη και τον άφησαν ελεύθερο. Κι εδώ φαίνεται το μεγαλείο της καρδιάς του και η αυταπάρνηση του. Αντί να γυρίσει σπίτι του, πήγε στο νοσοκομείο. Σαν να μην είχε συμβεί τίποτα, μπήκε τα μεσάνυχτα στο χειρουργείο και άρχισε τις εγχειρήσεις.

Αυτό όμως το θλιβερό γεγονός επιδείνωσε την ήδη βεβαρημένη κατάσταση της υγείας, της συζύγου του Άννας. Μετά από λίγες μέρες ξεψύχησε στα χέρια του Αγίου. Ήταν μόλις 38 χρονών και ο Άγιος Λουκάς 43 χρονών. Την κήδεψαν στο κοιμητήριο της Τασκένδης. Πάνω στον τάφο της έγραψε: «Άννα Βασιλίγιεβνα, 38 ετών. Μία καθαρή καρδιά, που με πάθος αναζητούσε την αλήθεια».

Ο Άγιος Λουκάς είχε μείνει χήρος με 4 μικρά παιδιά. Πάνω στην δύσκολη αυτή ώρα ο Θεός έδωσε και την λύση. Μία πολύ πιστή νοσοκόμα που ο άνδρας της είχε πεθάνει, ανέλαβε να μεγαλώσει τα παιδιά του και να γίνει η δεύτερη μητέρα τους.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να μιλήσουμε λίγο για την ιατροχειρουργική ιδιότητά του. Σήμερα στην Ρωσία θεωρείται ο κορυφαίος χειρουργός του 20ου αιώνα. Όπως γράφει ο καθηγητής - ακαδημαϊκός Κασίρσκι «...το όνομα του και η δεξιοτεχνία του είχαν γίνει θρύλος. Μπορούσε να κάνει τις δυσκολότερες εγχειρήσεις χωρίς πρόβλημα.» Έλεγε ο ίδιος: «Ο χειρουργός πρέπει να έχει μάτια αετού, καρδιά λιονταριού και χέρια γυναίκας», δηλαδή να έχει λεπτότατη αίσθηση της αφής. Κάποτε πήρε 20 φύλλα λεπτού χαρτιού και το νυστέρι. Ζήτησε από τα παιδιά του να του πουν να κόψει οποιοδήποτε αριθμό φύλλων με μία μόνο κίνηση. Τα παιδιά του, του είπαν τον αριθμό 7, και με μία κίνηση έκοψε τα επτά φύλλα αφήνοντας όλους έκπληκτους.

Εκτός από την επιστημονική του κατάρτιση, διακρινόταν και για την βαθειά του πίστη στον Θεό. Μέσα στο χειρουργείο επικαλείτο την βοήθεια του. Στον τοίχο είχε κρεμασμένη την εικόνα του Χριστού και της Παναγίας και μπροστά ένα καντήλι. Το άναβε, προσευχόταν λίγα λεπτά κι έπειτα με τις γάζες και με το ιώδιο σχημάτιζε το σταυρό στο σώμα του ασθενούς, εκεί που θα γινόταν η εγχείρηση. Μόνον τότε ξεκινούσε την επέμβαση.

Αν και πάντα ο Άγιος Λουκάς ήταν κοντά στην εκκλησία, την εποχή αυτή συμμετέχει πιο ενεργά στην εκκλησιαστική ζωή της Τασκένδης. Αυτό έδινε ιδιαίτερη χαρά στους πιστούς. Κάποια μέρα έγινε στο Μητροπολιτικό ναό ένα κληρικολαϊκό δικαστήριο με σκοπό να δικαστεί και να διωχθεί ο αρχιεπίσκοπος

Τασκένδης Ιννοκέντιος. Στο δικαστήριο κλήθηκε και ο γιατρός τότε, Βαλεντίνος, ο οποίος με σθένος υπερασπίστηκε τον Αρχιεπίσκοπο. Ο Αρχιεπίσκοπος Ιννοκέντιος αθωώθηκε και συγκινήθηκε ιδιαίτερα από τη στάση του γιατρού. Όταν τελείωσε η συνεδρίαση ο Αρχιεπίσκοπος περίμενε τον γιατρό στην πόρτα, περπάτησαν δυο τρεις φορές γύρω από το ναό, ευχαριστώντας τον για την υπεράσπιση. Και ξαφνικά ο Αρχιεπίσκοπος σταμάτησε, κοίταξε στα μάτια τον γιατρό και του είπε:

- Γιατρέ πρέπει να γίνετε ιερέας. Ο Άγιος χωρίς δισταγμούς του απάντησε:- Σεβασμιώτατε, αν είναι θέλημα Θεού να γίνω ιερέας, να γίνω.

Και πράγματι, τον Ιανουάριο του 1921 χειροτονήθηκε διάκονος και στη συνέχεια ιερέας. Το γεγονός αυτό της χειροτονίας ενός διάσημου καθηγητή πανεπιστημίου, ήταν κεραυνός εν αιθρία για την Τασκένδη. Ο Άγιος ανέλαβε εφημεριακά καθήκοντα και κήρυττε με κάθε ευκαιρία το λόγο του Θεού. Όμως αντιμετώπιζε την ειρωνεία των συναδέλφων και φοιτητών του, που νόμισαν ότι πλέον «ξόφλησε για την επιστήμη». Αλλά τους διέψευσε.

Ας κάνουμε όμως μία παρένθεση για να δούμε την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε τότε στην Σοβιετική Ένωση. Ο εμφύλιος πόλεμος τελείωσε το 1921. Οι νικητές αποδύθηκαν σ' έναν ανελέητο διωγμό όλων όσων θεωρούσαν υπόπτους, αντεπαναστάτες κλπ. Οι φυλακές γέμιζαν και τα επαναστατικά δικαστήρια δούλευαν ακατάπαυστα. Ένα απρόοπτο γεγονός θα επιδεινώσει την κατάσταση. Ο Λένιν θα αρρωστήσει. Μέσα σε δύο χρόνια υπέστη αλλεπάλληλα εγκεφαλικά που τελικά θα τον καθηλώσουν στο αναπηρικό καροτσάκι. Αρχίζει τότε η μάχη της διαδοχής. Παρά τις προβλέψεις, θα επικρατήσει ο Στάλιν άνθρωπος αδίστακτος, που όχι μόνο οδήγησε στο θάνατο εκατομμύρια πολίτες, αλλά και αυτούς ακόμη τους συντρόφους και φίλους του.

Στη δεκαετία του 1920 δημιουργήθηκαν και τα στρατόπεδα "αναμορφωτικής", δηλαδή καταναγκαστικής εργασίας με την επωνυμία «Γκουλάγκ». Μέσα σε λίγα χρόνια το Γκουλάγκ απλώθηκε σ' όλη την αχανή χώρα. Η αρχή έγινε από ένα μοναστήρι, του Σολόφκυ. Κτίστηκε τον 14^ο αιώνα στα νησιά Σολοφκύ στη Λευκή Θάλασσα. Ήταν ένα μεγάλο μοναστικό κέντρο, με το κεντρικό μοναστήρι και πολλές σκήτες σ' όλα τα νησιά. Τα κρύο του χειμώνα είναι δριμύτατο και ο χειμώνας κρατάει 8-9 μήνες. Επειδή είναι αδύνατο να δραπετεύσει κανείς, το Σολοφκύ έγινε ιδανικός τόπος για φυλακή-στρατόπεδο.

Οι κρατούμενοι δούλευαν 16 ώρες την ημέρα και αν δεν είχαν καλή απόδοση τους εκτελούσαν ως σαμποτέρ. Αν κάποιον ήθελαν να τον τιμωρήσουν, τον έστελναν στη σκήτη Σικίρναγια, σ' ένα λόφο. Εκεί τους έπαιρναν τα ρούχα, και τους βασάνιζαν γυμνούς μέσα στα χιόνια και τους πάγους. Για φαγητό τους έδιναν μόνο

μία σούπα με σάπια πατάτα την ημέρα. Όταν μετά από λίγους μήνες οι κρατούμενοι είχαν εξαντληθεί, τους πήγαιναν στην άκρη του λόφου, όπου άρχιζε μια ξύλινη σκάλα με 365 σκαλοπάτια. Τους έδεναν με σχοινιά σε βαρελάκια και τους πετούσαν από την παγωμένη σκάλα. Οι κρατούμενοι έβρισκαν τραγικό θάνατο. Τόσοι ήταν οι νεκροί, που ένα δέντρο σχημάτισε με τα κλαδιά του το σημείο του σταυρού.

Από τα Σολοφκύ ξεκίνησαν και όλα τα στρατόπεδα. Οι κρατούμενοι δούλευαν σε σκλάβοι και αμέτρητοι πέθαναν από τα βασανιστήρια, τις αρρώστιες, τις κακουχίες.

Την ίδια εποχή ξεκίνησε κι ένας ανελέητος πόλεμος κατά της εκκλησίας. Με διάφορα νομοθετήματα η εκκλησία αλυσοδέθηκε. Παρά πολλές εκκλησίες και μνημεία τέχνης έκλεισαν, ανατινάχτηκαν, μετατράπηκαν σε γυμναστήρια, στρατόπεδα, κέντρα διασκέδασης. Οι εικόνες παραδόθηκαν στη φωτιά. Οι ληλασίες των εκκλησιών έδιναν και έπαιρναν, ενώ τα λείψανα των αγίων βεβηλώθηκαν.

Τρεις ώρες μακριά από την Πετρούπολη, δίπλα στον ποταμό Σβιρ είναι κτισμένο το μοναστήρι του Αγίου Αλεξάνδρου του Σβιρ. Ο Άγιος Αλέξανδρος ήταν μεγάλη μορφή, αξιώθηκε να δει την Αγία Τριάδα και όταν κοιμήθηκε το λείψανο του έμεινε άφθαρτο.

Το 1918 οι επαναστάτες μπήκαν στο μοναστήρι και εκτέλεσαν όλους τους μοναχούς. Έπειτα πήραν το λείψανο του Αγίου Αλεξάνδρου και το έριξαν στη φωτιά. Όμως το λείψανο δεν κάηκε. Το μετέφεραν τότε σ' ένα μουσείο για μούμιες στην Πετρούπολη. Το 1997 άνοιξε πάλι το μοναστήρι και οι πατέρες ζήτησαν πίσω το ιερό λείψανο. Όμως η διεύθυνση του μουσείου δεν τους το έδινε, γιατί το θεωρούσαν μούμια. Οι πατέρες επέμεναν και η διεύθυνση του μουσείου έφερε ακτινολογικό μηχάνημα, έκαναν ακτινογραφία στο σώμα του Αγίου και διαπίστωσαν ότι δεν ήταν ταριχευμένο σώμα, αλλά άφθαρτο. Έτσι αναγκάστηκαν να το δώσουν στους πατέρες και ο άγιος επέστρεψε στο σπίτι του.

Ο λαός έδειξε σε πολλές περιπτώσεις ηρωικό φρόνημα υπερασπίζοντας τις εκκλησίες. Θα σας αναφέρω μία μόνο συγκινητική περίπτωση, Στην πόλη Ολονετς το 1927 πήγαν να καταστρέψουν μία εκκλησία. Το έμαθε τότε μια νέα κοπέλα 25 περίπου χρονών. Έτρεξε, μπήκε στην εκκλησία, κλειδώθηκε και φώναξε στους εργάτες:

-Γκρεμίστε την εκκλησία και σκοτώστε και μένα.

Οι εργάτες περίμεναν να βγει, γιατί δεν ήθελαν να την σκοτώσουν. Τελικά μετά

από μερικές μέρες έφυγαν. Και η κοπέλα αυτή έμεινε φύλακας της εκκλησίας για 25 χρόνια. Την σκούπιζε, την περιποιείτο, ενώ ο κόσμος της πήγαινε τρόφιμα. Η εκκλησία σώθηκε. Στο τέλος της ζωής της έγινε μοναχή και πήρε το όνομα Βαρβάρα. Κοιμήθηκε σε ηλικία 96 χρονών και ετάφη δίπλα στην εκκλησία. Όλοι την τιμούν ως αγία.

Μεταξύ των θυμάτων ήταν οι κληρικοί και μοναχοί. Σ' όλη τη Ρωσία, μόνον το 1922 εκτελέστηκαν συνολικά 8.100 κληρικοί και μοναχοί. Στην Πετρούπολη, στον τοίχο που βλέπετε, εκτελέστηκαν πάνω από 40 πατέρες του μοναστηριού του Αγίου Αλεξάνδρου Νέφσκι. Κάποια Κυριακή, πάλι στην Πετρούπολη, συνέλαβαν 40 ιερείς την ώρα που λειτουργούσαν. Τους μετέφεραν στο κοιμητήριο του Σμολένσκ κοντά στον τάφο της Οσίας Ξένης. Εκεί τους έδωσαν εργαλεία κι έσκαψαν ένα μεγάλο λάκκο. Έπειτα τους έριξαν μέσα και τους έθαψαν ζωντανούς. Έτσι το αίμα των νεομαρτύρων χύθηκε άφθονο και σήμερα η εκκλησία της Ρωσίας μπορεί να καυχιέται για το πλήθος των νέων αγίων μαρτύρων της.

Ας γυρίσουμε στην Τασκένδη. Αυτή τη δύσκολη εποχή ο Άγιος Λουκάς διάλεξε να χειροτονηθεί ιερέας. Όμως νέες ευθύνες τον περίμεναν. Ο Αρχιεπίσκοπος Ιννοκέντιος διώχθηκε το 1923 και ο λαός της Τασκένδης πρότεινε να τον διαδεχθεί ο π. Βαλεντίνος. Ο ίδιος δέχθηκε ταπεινά τη νέα κλήση του Θεού, γνωρίζοντας καλά τους κινδύνους. Στην Τασκένδη βρίσκονταν τότε ένας εξόριστος επίσκοπος, ο οποίος αρχικά τον έκειρε μοναχό. Επειδή δεν υπήρχε ναός, η κουρά του έγινε στην κρεβατοκάμαρα των παιδιών του. Εκεί έδωσε τις μοναχικές υποσχέσεις και από Βαλεντίνος ονομάστηκε Λουκάς. Επειδή δεν μπορούσε μόνος του να τον χειροτονήσει του πρότεινε να πάει στο Πεντζικέντ όπου υπήρχαν δύο εξόριστοι επίσκοποι. Έφυγε νύχτα διασχίζοντας το Ουζμπεκιστάν με τα μέσα της εποχής εκείνης, αντιμετωπίζοντας πολλούς κινδύνους. Πρώτος σταθμός η Σαμαρακάνδη. Από κει τα πράγματα ήταν ακόμη πιο επικίνδυνα, λόγω των ανταρτών. Με πολλή δυσκολία συνέχισε για το Τατζικιστάν. Στην πόλη Πεντζικέντ βρήκε τους δύο επισκόπους οι οποίοι τον χειροτόνησαν αρχιερέα με κάθε μυστικότητα, μέσα στη νύχτα. Ήταν 31 Μαΐου 1923. Έπειτα επέστρεψε στην Τασκένδη.

Η χειροτονία του έφερε νέα αναστάτωση στην Τασκένδη. Οι κομματικοί άρχισαν να τον συκοφαντούν και να τον υπονομεύουν μέσω του τύπου. Δεν πέρασε πολύς καιρός και το Σάββατο 9 Ιουνίου 1923 τον συνέλαβαν και τον οδήγησαν στις φυλακές Τασκένδης. Έτσι άρχισαν τα 11 χρόνια των φυλάκων και εξοριών. Έμεινε στις φυλακές για δύο μήνες κι έπειτα τον έστειλαν στη Μόσχα, όπου επισκέφθηκε δύο φορές τον Μαρτυρικό Πατριάρχη Τύχωνα, που βρισκόταν υπό περιορισμό στο μοναστήρι Ντονσκόι. Ο Πατριάρχης Τύχων τον παρότρυνε να μην σταματήσει την

ιατροχειρουργική του δραστηριότητα γιατί έτσι θα μπορούσε να βοηθήσει τους ανθρώπους. Ο Πατριάρχης Τύχων αφού σήκωσε το μεγάλο βάρος των διωγμών, κοιμήθηκε στις 25 Μαρτίου 1925. Τα τελευταία του λόγια ήταν πολύ προφητικά: «Η νύχτα θα είναι πολύ μακρινή και πολύ σκοτεινή». Πρόσφατα κατετάγη στη χορεία των Αγίων.

Μετά από μία εβδομάδα ο Άγιος Λουκάς παρουσιάστηκε στην τρομερή Λιουμπιάνκα, το κτήριο της CK-KGB. Στο κτήριο αυτό ανακρίθηκε με τις σκληρές μεθόδους των ανακριτών, μ' ένα προβολέα στο πρόσωπο. Εκατομμύρια άνθρωποι ανακριθήκαν και καταδικάστηκαν στο κτήριο αυτό, ενώ πολλοί οδηγούνται στα υπόγεια, όπου τους εκτελούσαν με μία σφαίρα στον τράχηλο.

Μετά τις ανακρίσεις και την καταδίκη του τον έβαλαν στον φοβερό «Μαύρο Κόρακα», την κλούβα της CK. Ο «Μαύρος Κόρακας» ήταν ο φόβος και τρόμος των Ρώσων τότε. Μετέφερε τους συλληφθέντες και πάντα κυκλοφορούσε γεμάτος. Πολλοί κρατούμενοι πέθαιναν από ασφυξία. Ο Άγιος Λουκάς μεταφέρθηκε στις χειρότερες φυλακές της Μόσχας, το Μπουτύρκι. Οι θάλαμοι ήταν υπερπλήρεις. Οι περισσότεροι κρατούμενοι κοιμούνταν στο παγωμένο πάτωμα. Τα πατζούρια στα παράθυρα ήταν κλειστά. Μία ηλεκτρική λάμπα ήταν αναμμένη συνεχώς και οι κρατούμενοι δεν ήξεραν πότε είναι μέρα και πότε νύχτα. Ο ύπνος ήταν ένα πραγματικό μαρτύριο. Δεν χωρούσαν στο πάτωμα και για να γυρίσουν πλευρό έπρεπε να συνεννοηθούν. Και μπορεί να ήταν 30-40 άτομα σ' ένα θάλαμο για έξι. Στις φυλακές αυτές ο Άγιος διαπίστωσε τα πρώτα συμπτώματα καρδιακής ανεπάρκειας, η οποία στην εξορία θα επιδεινωθεί και θα τον συνοδεύει σε όλη του την ζωή.

Μετά από δύο μήνες τον μετέφεραν με άλλους κρατούμενους με τα πόδια στις φυλακές Ταγκάνσκα. Κάποια μέρα του χάρισαν από τον Ερυθρό Σταυρό ένα γούνινο παλτό. Δεν το κράτησε για πολύ. Το χάρισε σ' ένα νεαρό κρατούμενο που τουρτούριζε από το κρύο.

Τον Δεκέμβριο του 1923 μέσα στο φοβερό κρύο και παρόλο που ήταν άρρωστος, τον έστειλαν εξορία στη Σιβηρία. Το ταξίδι με το τρένο κράτησε ένα μήνα. Για τροφή τους έδιναν μισή ρέγγα, ένα κομμάτι ψωμί και ένα ποτήρι νερό την ημέρα. Τα κουπέ των τρένων δεν διέφεραν από τα κελιά των φυλακών. Ήταν κι αυτά γεμάτα κρατούμενους και ένας έκλεβε τον άλλον.

Μετά από ένα μήνα έφτασαν στην καρδιά της Σιβηρίας, στην πόλη Κρασνογιάρσκ. Έπειτα τον εξόρισαν στην πόλη Γενισέισκ, 430 χιλιόμετρα βορειότερα. Το ταξίδι έγινε στα σκοτεινά αμπάρια ενός πλοίου, που σήμερα είναι μουσείο. Στα μέσα του χειμώνα έφτασε στο Γενισέισκ. Το κατάλυμα του ήταν πιο ανθρώπινο. Ένα δωμάτιο

στο σπίτι κάποιου εύπορου κατοίκου. Μαζί του ήταν και δύο ακόμη ιερείς. Το σπίτι μετατράπηκε σε εκκλησάκι και ιατρείο όπου δεχόταν τους ασθενείς.

Λίγο μετά ζήτησε εργασία στο νοσοκομείο του Γενισείσκ. Οι γιατροί ξεπλάγησαν αλλά και χάρηκαν που θα είχαν ανάμεσα τους έναν διάσημο χειρουργό. Του έδωσαν την άδεια και άρχισε να χειρουργεί. Οι ανάγκες κι εδώ ήταν πολλές. Οι λίστες αναμονής έφταναν τους δύο μήνες. Το 1924 επεχείρησε μία πρωτοποριακή και δυσκολότατη εγχείρηση. Του έφεραν έναν άνδρα με βαριά νεφρική ανεπάρκεια και ο Άγιος Λουκάς επεχείρησε με επιτυχία την πρώτη στον κόσμο μεταμόσχευση νεφρού από ζώο σε άνθρωπο.

Σαν επιβράβευση οι τοπικές αρχές τον διώχνουν μακριά, σ' ένα ξεχασμένο χωριό, την Χάγια, η οποία είχε μόλις οκτώ σπίτια και ήταν αποκλεισμένη από τα χιονιά. Παρ' όλες τις δυσκολίες και στο μέρος αυτό με τα ελάχιστα μέσα που διέθετε δεν σταμάτησε να χειρουργεί. Χειρούργησε μεταξύ άλλων επιτυχεστάτα κι έναν ασθενή από καταρράκτη. Να σημειώσουμε ότι τα εργαλεία τα αποστέρωνε στο ...σαμοβάρι.

Το καλοκαίρι τον έφεραν και πάλι στο Γενισείσκ. Ο Άγιος "φιλοξενήθηκε" στο απομονωτήριο των φυλακών που ήταν γεμάτο κοριούς και δεν τον άφηναν να ησυχάσει. Έπειτα τον άφησαν ελεύθερο και μπορούσε πλέον να χειρουργεί και να λειτουργεί σ' ένα παλιό μοναστήρι του Γενισείσκ.

Χειρουργούσε ασταμάτητα. Οι κάτοικοι τον υπεραγαπούσαν. Όσο όμως αυξανόταν η αγάπη προς το πρόσωπο του, τόσο αύξανε το μίσος των αρχών εναντίον του. Έτσι αποφασίζουν να τον στείλουν στον παγωμένο βορά. Στο λιμάνι του Γενισείσκ τον φόρτωσαν σε μια μαούνα και μέσω του ποταμού Γενισεί ταξίδεψε περίπου 2.000 χιλιόμετρα βορειότερα. Το ταξίδι ατέλειωτο, μονότονο, βαρετό, κοπιαστικό, βασανιστικό. Το φαγητό ελάχιστο. Μάλλον ο κρατούμενος είχε γίνει τροφή για τις ψείρες.

Κάποτε έφτασαν στην πόλη Τουρουχάνσκ. Εδώ οι κλιματολογικές συνθήκες κάνουν τη ζωή ανυπόφορη. Ο χειμώνας σκοτεινός και ατέλειωτος. Όλα παγωμένα. Το μικρό διάστημα του καλοκαιριού σμήνη κουνουπιών κάνουν τη ζωή των κατοίκων μαρτύριο. Ο Άγιος Λουκάς εργάζεται στο μικρό νοσοκομείο. Δεν υπάρχει άλλος γιατρός, ούτε τα κατάλληλα μέσα. Τα μόνα που βρήκε ήταν ένα μπουκάλι οινόπνευμα και ένα σουγιά. Με αυτά χειρουργούσε κι έδενε τα τραύματα με τρίχες από τα μαλλιά των ασθενών.

Στις όχθες του Γενισεί υπήρχε κι ένα μικρό μοναστήρι, με το λείψανο του Αγίου Βασιλείου Μαγκασείσκ. Εκεί λειτουργούσε ο Άγιος. Οι άνθρωποι βρήκαν στο

πρόσωπο του τον αληθινό ποιμένα και γιατρό των ψυχών και σωμάτων. Όμως και πάλι η αγάπη των ανθρώπων, ενόχλησε την τοπική εξουσία. Τον κάλεσαν να απολογηθεί γιατί χειρουργεί, γιατί λειτουργεί, γιατί κηρύττει. Ένα βράδυ τον ειδοποίησαν να ετοιμαστεί γρήγορα και να φύγει για τον βορά.

Εδώ και πάλι θα ανοίξουμε παρένθεση. Εκείνη την εποχή, εκατομμύρια κρατούμενοι οδηγήθηκαν στην τούντρα, στον παγωμένο βορά. Εδώ τα χιόνια δεν λιώνουν εντελώς ούτε το καλοκαίρι, που κρατάει 2-3 εβδομάδες. Οι κρατούμενοι θα έπρεπε να κτίσουν από το μηδέν καινούργιες πόλεις, να φτιάξουν εργοστάσια, δρόμους, σιδηροδρομικές γραμμές στο πουθενά. Οι θερμοκρασίες φτάνουν το -60 και όταν φυσάει η κατάσταση είναι ανυπόφορη. Οι κατάδικοι πέθαιναν σωρηδόν. Ο τόπος είναι σπαρμένος από τα σώματα των καταδίκων. Μέχρι σήμερα από τα βουνά, όπου υπήρχαν ορυχεία, όταν λιώνουν τα χιόνια και τρέχουν τα νερά, το έδαφος βγάζει ανθρώπινα οστά. Οι νεκροί αμέτρητοι, κανείς δεν μπορεί να υπολογίσει. Στην πόλη Νορίλσκ που κτίστηκε από κρατούμενους στη δεκαετία του '30, έχει δημιουργηθεί «Ο Γολγοθάς του Νορίλσκ», με πολλούς σταυρούς και μνημεία διαφόρων εθνοτήτων, για να θυμίζουν τα μαρτύρια αυτών των ανθρώπων. Και στις γύρω πόλεις κάποια μικρά μουσεία μας μεταφέρουν στην τραγική αυτή εποχή.

Αυτήν σχεδόν την πορεία ακολούθησε και ο Άγιος Λουκάς. Το ταξίδι πάνω από 400 χιλιόμετρα θα έπρεπε να γίνει με έλκηθρο. Ήταν ένα ταξίδι οδυνηρό, μέσα στην καρδιά του χειμώνα. Το κρύο φοβερό. Το σκοτάδι φρικτό. Πρώτος σταθμός η Σελιβάνιχα, ένα μικρό χωριό. Συνέχισε το ταξίδι πάνω στον ποταμό Γενισέι. Πέρασαν τον Βόρειο Πολικό κύκλο. Έφτασαν στο χωριό Πλάχινο, που είχε 15 κάτοικοι. Του έδωσαν ένα δωμάτιο σ' ένα ξύλινο σπιτάκι. Γύρω-γύρω ο πάγος. Τόσο είναι το κρύο που εκεί δεν μπορούν να ζήσουν πουλιά. Η μικρή ξύλινη σόμπα δεν επαρκούσε. Το νερό στον κουβά πάγωνε. Όταν, δε, φυσούσε η κατάσταση ήταν απελπιστική. Έμεινε στο Πλάχινο περίπου δύομισι μήνες. Μόνο η χάρη του Θεού τον κράτησε ζωντανό.

Τον Μάρτιο ο διοικητής της CK έστειλε και πάλι το έλκηθρο για να τον φέρουν πίσω. Στο Τουρουχάνσκ πέθανε κάποιος ασθενής αβοήθητος. Ο κόσμος επαναστάτησε και απαίτησε ο επίσκοπος-γιατρός να γυρίσει πίσω. Έτσι βρέθηκε πάλι στο Τουρουχάνσκ και συνέχισε ανενόχλητος πλέον την εργασία του στο νοσοκομείο και το μοναστήρι.

Πλησίαζε ο χρόνος για να λήξει η ποινή του. Περίμενε με αγωνία. Έβλεπε τα ποταμόπλοια να φεύγουν με τους κρατούμενους αλλά τον ίδιο δεν τον καλούσαν. Τέλος Αυγούστου σταμάτησαν τα δρομολόγια γιατί το ποτάμι πάγωσε και θα έπρεπε να περιμένει το επόμενο καλοκαίρι. Τελικά τον απελευθέρωσαν το

Νοέμβριο του 1925. Τώρα πλέον θα ήταν αναγκασμένος να ταξιδέψει με έλκηθρο πάνω στον παγωμένο Γενισέι. Το ταξίδι δύσκολο και επικίνδυνο. Συνολικά διένυσαν περίπου 2000 χιλιόμετρα. Έφτασε στο Κρασνογιάρσκ κι έπειτα αναχώρησε με τραίνο για την Τασκένδη.

Ανέλαβε και πάλι τα αρχιερατικά του καθήκοντα. Στο πανεπιστήμιο δεν του έδωσαν θέση και δεχόταν τους ασθενείς στο σπίτι του. Κοντά του συγκεντρώθηκαν πολλά νέα παιδιά, που τα βοηθούσε πατρικά ενώ τα ίδια τον βοηθούσαν στο έργο του. Έτρεχαν να βρουν φτωχούς ασθενείς και τον ειδοποιούσαν. Οι άνθρωποι τον υπεραγαπούσαν.

Δεν πέρασε πολύς καιρός και νέα προβλήματα παρουσιάστηκαν. Κάποιος ψυχασθενής καθηγητής αυτοκτόνησε. Η αυτοκτονία του χαρακτηρίστηκε φόνος και άρχισαν να κατηγορούν τον Άγιο ως συνένοχο. Επί έναν ολόκληρο χρόνο τον συκοφαντούσαν στις εφημερίδες. Μέχρι και θεατρικά έργα γράφτηκαν για τον φονιά- επίσκοπο. Τελικά το 1930 τον συνέλαβαν. Πάλι φυλακές Τασκένδης, πάλι σκληρές ανακρίσεις, απειλές, εκβιασμοί. Μάταια όλοι υπερασπίζονταν την αθωότητά του. Έμεινε στις φυλακές της Τασκένδης έναν ολόκληρο χρόνο κι έπειτα καταδικάστηκε σε εξορία στη Βόρεια Ρωσία. Τον μετέφεραν στο σιδηροδρομικό σταθμό. Του συμπεριφέρονταν απάνθρωπα. Διηγείται κάποια που ήταν παρούσα: «Μαζευτήκαμε κάμποσοι άνθρωποι... Τον βλέπαμε από μακριά. Τον έσερναν από τα γένια, λες και ήταν κανένας αλήτης. Τον έφτυναν στο πρόσωπο. Εκείνη τη στιγμή αυθόρμητα θυμήθηκα πως με τον ίδιο τρόπο χλευάστηκε και ο Ιησούς Χριστός.»

Ο ίδιος γράφει για το ταξίδι με το τραίνο. «Το βαγόνι είχε τόσες ψείρες που έπρεπε πρωί-βράδυ να βγάζω τα ρούχα μου και καθημερινά έβρισκα μέσα τους εκατοντάδες. Μεταξύ αυτών ήταν κάτι τεράστιες μαύρες ψείρες που δεν είχα ξαναδεί ποτέ μου».

Μετά από αρκετές μέρες έφτασαν στην πόλη Κότλας. Δημιουργήθηκε κι αυτή μέσα στα απέραντα δάση από κατάδικους και πολλοί πέθαναν μαρτυρικά. Ο Άγιος Λουκάς μεταφέρθηκε αρχικά στις φυλακές του Κότλας κι έπειτα τρία χιλιόμετρα μακρύτερα στη Μακάριχα. Ζούσαν σε άθλιες προχειροφτιαγμένες παράγκες. Πολλούς κατάδικους τους έστελναν στα δάση για να κόβουν δέντρα και να φτιάχνουν παράγκες. Ήταν αναγκασμένοι να κοιμούνται στο ύπαιθρο αντιμέτωποι με το κρύο και την υγρασία. Πολλοί αυτοκτόνησαν. Στη Μακάριχα ξέσπασε τότε επιδημία τύφου και άλλων ασθενειών. Οι κρατούμενοι πέθαιναν αβοήθητοι. Κάθε μέρα έσκαβαν στη Μακάριχα έναν τεράστιο λάκκο και έθαβαν περίπου 70 νεκρούς. Σήμερα στη Μακάριχα έχουν στηθεί πολλά μνημεία που θυμίζουν την τραγωδία αυτών των ανθρώπων.

Ο Άγιος Λουκάς έβλεπε αυτό το δράμα, τις εκατόμβες των νεκρών, χωρίς να μπορεί να προσφέρει κάτι. Λίγο καιρό μετά τον μετέφεραν στο νοσοκομείο του Κότλας και του επέτρεψαν να χειρουργεί γιατί οι ανάγκες ήταν πολλές. Δεν πέρασε πολύς καιρός και ακολούθησε νέα μεταγωγή. Με ποταμόπλοιο μέσω του ποταμού Ντβίνα μεταφέρθηκε στον Αρχάγγελο. Είναι μια από τις βορειότερες πόλεις της Ρωσίας. Τότε είχαν στείλει χιλιάδες κρατούμενους και ταλαιπωρήθηκε πολύ να βρει σπίτι. Οι εξόριστοι τουρτούριζαν στους δρόμους, τα σπίτια δεν επαρκούσαν. Ο ίδιος βρήκε τελικά ένα δωμάτιο σ' ένα μεγάλο σπίτι, όπου έμεναν και άλλοι εξόριστοι. Οι αρχές του επέτρεψαν να χειρουργεί στο νοσοκομείο αλλά αντιμετώπισε τη ζήλια των συναδέλφων του. Εκκλησιαζόταν στην εκκλησία του κοιμητηρίου, αλλά και εδώ τον έβλεπαν καχύποπτα.

Το 1932 του εμφανίστηκε όγκος και πήγε στην Πετρούπολη, όπου τον χειρουργήσε ένας ογκολόγος. Ευτυχώς ο όγκος ήταν καλοήθης. Στην Πετρούπολη τον κάλεσε ο Κίρωφ, μεγάλο κομματικό στέλεχος. Του πρότεινε να του δώσουν το μεγαλύτερο χειρουργικό ερευνητικό κέντρο της χώρας, με μόνο όρο να πετάξει τα ράσα του και να αρνηθεί το Χριστό. Δεν δέχθηκε και επέστρεψε στον τόπο της εξορίας του.

Το 1933 εκδόθηκε το περίφημο βιβλίο του, «Δοκίμια για τη χειρουργική των πυογόνων λοιμώξεων» και υπέγραψε, «Επίσκοπος Λουκάς». Το βιβλίο αυτό έγινε δεκτό με ενθουσιασμό και γνώρισε αλλεπάλληλες εκδόσεις. Ο καθηγητής Πολιανώφ δήλωσε τότε: «Δεν υπάρχει στη χώρα μας άλλο παρόμοιο βιβλίο με τόσες γνώσεις χειρουργικής και με τόση αγάπη για τον άνθρωπο».

Από το 1933 ως το 1937 παρέμενε στην Τασκένδη. Ζει ήσυχες οικογενειακές στιγμές με τα παιδιά του, που τόσο τα είχε στερηθεί. Εργάζεται κυρίως στην επιστημονική έρευνα, η οποία τον έχει συνεπάρει. Θέλει να ανακαλύψει με κάθε λεπτομέρεια το μηχανισμό του πύου. Γράφει στο γιο του: «Κάνω συγκλονιστικές

ανακαλύψεις. Εργάζομαι ασταμάτητα. Θέλω να γράψω πολλά. Φοβάμαι ότι δε θα προλάβω. Βρίσκομαι στο ζενίθ της ηλικίας μου. Πρέπει να προλάβω...».

Βρισκόταν ένα βήμα πριν να ανακαλύψει την πενικιλίνη. Δεν πρόλαβε...

Η περίοδος του '30 είναι η εποχή της παντοδυναμίας του Στάλιν. Το αρχιπέλαγος γκουλάγκ βρισκόταν στο ζενίθ. Εκατομμύρια άνθρωποι βρίσκονταν στα στρατόπεδα και δούλευαν στα καταναγκαστικά έργα. Στο Μπελομόρ-κανάλ δούλευαν πάνω από 300.000 άνθρωποι για να ανοίξουν μια διώρυγα 280 χιλιομέτρων, σκάβοντας με πρωτόγονα μέσα σε έδαφος από γρανίτη. Τουλάχιστον 100.000 πέθαναν ενώ άλλοι σακατεύτηκαν. Το 1936 η τρομοκρατία είχε φτάσει στα ύψη. Στη Μόσχα γίνονταν οι περίφημες δίκες της Μόσχας, όπου εξοντώνονταν οι πρωτεργάτες της επανάστασης. Οι συλλήψεις αθώων πολιτών είχαν πάρει τη μορφή επιδημίας. Και βέβαια ο επίσκοπος Λουκάς θεωρείται ύποπτος.

Ένα βράδυ του 1937 μπήκαν στο σπίτι του οι κομισάριοι και τον συνέλαβαν. Απ' έξω περίμενε ο μαύρος κόρακας που τον οδήγησε στις φυλακές Τασκένδης. Η κατηγορίες ήταν ότι ως γιατρός σκότωνε τους ανθρώπους, ότι ετοίμαζε αντεπανάσταση και σχέδιο δολοφονίας κατά του Στάλιν. Συνελήφθησαν και πολλοί συνεργάτες του, οι οποίοι υπέκυψαν στα βασανιστήρια και κατέθεσαν εναντίον του. Ο ίδιος για να αναγκαστεί να υπογράψει, υπεβλήθη στη φοβερή, βασανιστική αλυσιδωτή ανάκριση. Στημένος σε μια καρέκλα κάτω από το φως δυνατού προβολέα, τον ανέκριναν ασταμάτητα νύχτα-μέρα, διαφορετικοί ανακριτές επί 13 μερόνυχτα.

Δεν τον άφηναν ούτε να φάει, ούτε να κοιμηθεί. Συχνά λιποθυμούσε, είχε παραισθήσεις και τότε του έριχναν κουβάδες με παγωμένο νερό για να συνέλθει. Επειδή δεν υπέγραψε την κατηγορία, υπεβλήθη και πάλι για άλλα 13 μερόνυχτα στην αλυσιδωτή ανάκριση. Το σώμα του είχε γεμίσει πληγές από τα χτυπήματα. Τον άφησαν δυο χρόνια στις φυλακές Τασκένδης με συνεχείς απειλές και βασανιστήρια.

Το 1939 τον καταδίκασαν και πάλι τρία χρόνια εξορία στη Σιβηρία. Νέο βασανιστικό ταξίδι με τραίνο για το Κρασνογιάρσκ κι έπειτα με ποταμόπλοιο στην κωμόπολη Μεγάλη Μούρτα. Εδώ παρουσιάστηκε στο νοσοκομείο και ζήτησε να του επιτρέψουν να χειρουργεί. Πράγματι τον προσέλαβαν, αλλά επειδή δεν υπήρχε άλλη θέση τον διόρισαν στη θέση της πλύστρας του νοσοκομείου. Του παραχώρησαν ένα μικρό δωμάτιο στο κτήριο του νοσοκομείου και ζούσε πολύ φτωχικά. Κι εδώ ανέπτυξε μεγάλη χειρουργική δραστηριότητα παρότι οι συνθήκες εργασίας ήταν πολύ άσχημες.

Εκκλησία στο χωριό δεν υπήρχε. Ο Άγιος Λουκάς κάθε πρωί πήγαινε σ' ένα μικρό κοντινό δάσος για να προσευχηθεί. Πάνω σ' ένα κούτσουρο τοποθετούσε μια μικρή εικόνα, γονάτιζε μέσα στις λάσπες ή στα χιόνια και προσευχόταν. Όμως και αυτόν τον τόπο οι νεαροί άθεοι κομσομόλοι τον βεβήλωναν. Ο Θεός είχε εξοριστεί από παντού.

Σήμερα στη Μ. Μούρτα ζουν ακόμη άνθρωποι που τον θυμούνται με πολλή αγάπη. Στην πόλη δεν υπάρχει ακόμη εκκλησία. Οι κάτοικοι όμως ξεκίνησαν την οικοδόμηση ναού και αυτός θα αφιερωθεί στον άγιο Λουκά. Τη μέρα μάλιστα που μπήκε ο θεμέλιος λίθος μια άρρωστη γυναίκα θεραπεύθηκε θαυματουργικά από τον άγιο. Εκεί στήθηκε ο σταυρός για να θυμίζει την θαυμαστή επέμβαση του αγίου, ενώ μπροστά έχουν αφήσει την πέτρα που καθόταν η άρρωστη. Στο παγκόσμιο σκηνικό εκείνη την εποχή κυριαρχεί ο πόλεμος. Οι ορδές των Γερμανών εισβάλλουν στη Ρωσία και προκαλούν τεράστιες καταστροφές και αμέτρητα θύματα. Ολόκληρη η χώρα δοκιμάζεται σκληρά.

Στο Κραсноγιάρσκ καταφθάνουν τα τραίνα γεμάτα από τραυματίες στρατιώτες, με διαφυημένα τραύματα. Πολλοί πεθαίνουν αβοήθητοι. Οι γιατροί ελάχιστοι. Ο άγιος Λουκάς συγκινείται από αυτή τη θλιβερή κατάσταση και στέλνει ένα τηλεγράφημα στον πρόεδρο του ανωτάτου Σοβιέτ Καλίνιν και παρακαλεί να του επιτρέψουν να χειρουργεί τους στρατιώτες. Η απάντηση ήρθε αμέσως. Σύντομα μεταφέρθηκε στο Κραсноγιαρσκ, διορίστηκε αρχίατρος του στρατιωτικού νοσοκομείου 1515 και σύμβουλος όλων των στρατιωτικών νοσοκομείων της περιοχής.

Αντιμετώπιζε κι εδώ τις καχυποψίες των συναδέλφων, τη συνεχή παρακολούθηση της KGB. Κατοικία του ήταν ένα στενό υγρό δωμάτιο στο νοσοκομείο. Αντιμετώπιζε ακόμη την περιφρόνηση των ανωτέρων. Τον θεωρούσαν πολίτη β' κατηγορίας και του απαγόρευαν να τρώει στο εστιατόριο του στρατιωτικού νοσοκομείου. Πολλές μέρες έμενε νηστικός. Κάποιες νοσοκόμες που τον λυπόνταν, του πήγαιναν κρυφά λίγο φαγητό. Ποτέ δεν τον άκουσαν να παραπονεθεί. Υπέμεινε τα πάντα με πολλή πίστη στο Θεό. Σ' ένα από τα γράμματά του έγραφε στο γιό του: «Αγάπησα το μαρτύριο, το οποίο τόσο παράξενα καθαρίζει την ψυχή».

Κάθε τόσο πήγαινε στο σταθμό του τραίνου και διάλεγε τους πιο βαριά τραυματίες για να τους χειρουργήσει. Όλοι οι στρατιώτες τον υπεραγαπούσαν, γιατί ένοιωθαν πως τους είχε σώσει τη ζωή. Η εντατική δουλειά είχε επηρεάσει και την υγεία του. Η υπερκόπωση τον κατέβαλε. Πάντα όμως σκεφτόταν τον πάσχοντα άνθρωπο και τον υπηρετούσε με απίστευτη αυταπάρνηση.

Εκκλησία δεν υπήρχε πουθενά. Όλες κλειστές. Όμως τώρα ο Στάλιν χρειαζόταν την εκκλησία. Και το 1943 έδωσε μια ανάσα ελευθερίας στην εκκλησία. Απελευθέρωσε πολλούς κρατούμενους ιερείς και επέτρεψε το άνοιγμα κάποιων εκκλησιών. Ο άγιος Λουκάς διορίστηκε αρχιεπίσκοπος Κρασνογιάρσκ. Στην πόλη επέτρεψαν το άνοιγμα μιας μικρής εκκλησίας του αγίου Νικολάου, σ' ένα προάστιο 7 χιλιομέτρα μακριά από το κέντρο. Στις 28 Φεβρουαρίου 1943 ο άγιος τέλεσε την πρώτη Θ. Λειτουργία. Από αυτή την ταπεινή εκκλησία ξεκίνησε πάλι η εκκλησιαστική ζωή στη Σιβηρία. Όμως για να πάει εκεί θα έπρεπε να περπατήσει 7 χιλιομέτρα μέσα στα χιόνια και στις λάσπες. Πολλές φορές βούλιαζε και δεν μπορούσε να συνεχίσει.

Σήμερα στο Κρασνογιάρσκ κτίζεται εκκλησία αφιερωμένη στον άγιο Λουκά μέσα στο Γενικό νοσοκομείο. Οι σύγχρονοι γιατροί τον ευγνωμονούν και νοιώθουν ευεργετημένοι από την παράδοση που τους κληροδότησε. Σε κεντρικό σημείο της πόλης στήθηκε μεγάλο άγαλμα του αγίου. Οι περαστικοί πάντα θα σταματήσουν, θα πουν δυο λόγια προσευχής, θα του αφήσουν λίγα λουλούδια.

Το 1944 τον μετέθεσαν στο Ταμπώφ ως αρχίατρο και αρχιεπίσκοπο. Κι εδώ τα πάντα διαλυμένα. Με πολλές προσπάθειες έφτιαξε τον ερειπωμένο ναό της αγίας Σκέπης και άρχισε να λειτουργεί και να κηρύττει με πολλή χαρά, γιατί όπως είπε στο πρώτο κήρυγμά του, «δεκαπέντε χρόνια το στόμα μου ήταν κλειστό». Παράλληλα εργάζεται στα δύο νοσοκομεία της πόλης, το Γενικό και το στρατιωτικό, ενώ παραδίνει μαθήματα στην Ιατρική σχολή και σε Ιατρικά συνέδρια.

Στον εκκλησιαστικό χώρο κάνει τεράστιους αγώνες να αναδιοργανώσει την επαρχία του. Στις εκκλησίες κηρύττει το λόγο του Θεού. Οι άνθρωποι έτρεχαν να τον ακούσουν και επηρεάζονταν βαθύτατα.

Οι αρχές θορυβούνται. Αναγνωρίζουν το τεράστιο επιστημονικό, κοινωνικό, πατριωτικό έργο του, αλλά δεν μπορούν να ανεχθούν τα κηρύγματα και το ποιμαντικό του έργο. Πολλές φορές τον καλούν σε επιστημονικά συνέδρια ή στο πανεπιστήμιο, ζητούν όμως να μην προσέρχεται με το ράσο του και το εγκόλπιο του. Ο ίδιος δεν υποχωρεί, και δείχνει να μην φοβάται πλέον. Μέσα σε δύο χρόνια οι άνθρωποι του Ταμπώφ τον υπεραγάπησαν. Κι εδώ τα ίχνη που άφησε είναι ανεξίτηλα.

Σήμερα το Γενικό νοσοκομείο της πόλης φέρει το όνομά του. Στο προαύλιο έχει στηθεί η προτομή του, ενώ δίπλα στο μουσείο Ιατρικής ιστορίας, ένα μεγάλο τμήμα του μουσείου είναι αφιερωμένο στον άγιο Λουκά.

Παρόλο το φόρτο εργασίας, συμμετέχει στις συνόδους του Πατριαρχείου Μόσχας. Το 1946 θα έλθει επιτέλους η αναγνώριση. Κάποιοι κομματικοί συκοφάντησαν τον άγιο στον Στάλιν και ζήτησαν να εκτελεστεί. Ο Στάλιν έξω φρενών τους έβρισε χυδαία και κατέληξε: «Αυτούς τους ανθρώπους δεν μπορούμε πλέον να τους εκτελούμε, αλλά να τους τιμούμε». Και πράγματι, ο άγιος Λουκάς θα τιμηθεί με το μεγαλύτερο κρατικό βραβείο, το 1^ο βραβείο Στάλιν ανάμεσα σε δεκαπέντε επιστήμονες. Η τελετή έγινε στη Μόσχα. Ήταν παρόντες όλοι. Ο μόνος που έλειπε ήταν ο άγιος Λουκάς, γιατί δεν είχε τα χρήματα να πάρει το εισιτήριο του τραίνου. Το βραβείο συνοδευόταν από 200.000 ρούβλια. Έστειλε τότε τηλεγράφημα στον Στάλιν, παρακαλώντας τα χρήματα αυτά να μοιραστούν στα ορφανά του πολέμου.

Την ίδια χρονιά με εντολή του Στάλιν κατασκευάστηκε η προτομή του αγίου, που υπάρχει σήμερα στο μουσείο Κλενισόφσκυ στη Μόσχα, ανάμεσα στις προτομές των μεγάλων επιστημόνων. Πολλοί ξένοι δημοσιογράφοι ήλθαν να του πάρουν συνεντεύξεις και έγιναν ειδικές εκπομπές. Η υγεία του όμως επιδεινώνεται και το 1946 θα χάσει την όραση από το ένα μάτι. Η εκκλησία θα τον μεταθέσει στην Αρχιεπισκοπή Συμφερουπόλεως και Κριμαίας.

Η Κριμαία είναι μια όμορφη περιοχή με έντονο ελληνικό χρώμα, αλλά πολύπαθη. Οι καταστροφές που άφησε ο πόλεμος ήταν κι εδώ πάρα πολλές. Η εκκλησία διαλυμένη. Και ο άγιος Λουκάς θα κάνει τιτάνιους αγώνες για να την ανασυγκροτήσει. Στην προσπάθειά του αυτή θα συναντήσει την αντίδραση των αρχών που συνεχώς τον δυσκολεύουν και τον υπονομεύουν. Οι φτωχοί είναι πάρα πολλοί και στο σπίτι του οργανώνει συσσίτιο. Πολλές φορές μένει νηστικός για να μην στερήσει το φαγητό από κάποιον φτωχό. Κι εδώ τον καλούν σε συνέδρια, ή να παραδώσει μαθήματα στην Ιατρική Σχολή. Μερικές φορές οι αρχές απαιτούσαν να μην παρουσιάζεται με το ράσο του. Ο ίδιος δεν δέχεται και κάποια συνέδρια ματαιώθηκαν.

Η καθημερινή του ζωή ήταν πλήρης. Ξυπνούσε πολύ πρωί και έκανε την ακολουθία του για 2-3 ώρες. Έπειτα διάβαζε ένα απόσπασμα από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Ακολούθως πήγαινε στο γραφείο του και ασχολείτο με τις υποθέσεις της Αρχιεπισκοπής. Το απόγευμα δεχόταν τους ασθενείς πάντα δωρεάν.

Στο ιατρείο του κατέφθαναν άνθρωποι διάφοροι, άθεοι, αλλόθρησκοι, διαφόρων

εθνοτήτων. Πρόσφερε τη βοήθειά του χωρίς διακρίσεις.

Το 1956 θα χάσει την όραση του και από το άλλο μάτι. Παρότι τυφλός πλέον, θα συνεχίσει να εργάζεται ακούραστα, να κηρύττει και να λειτουργά. Το 1957 στη Συμφερούπολη γιόρτασαν τα 80 χρόνια του.

Κι ενώ ο Στάλιν πεθαίνει το 1953, ο Χρυστσώφ επιχειρεί την αποσταλινοποίηση. Οι περισσότεροι κρατούμενοι απελευθερώνονται και τα στρατόπεδα κλείνουν. Τη θετική αυτή εξέλιξη έρχεται να επισκιάσει η νέα πολεμική κατά της εκκλησίας. Ο Χρυστσώφ ανοίγει και πάλι το αντιεκκλησιαστικό μέτωπο. Οι εκκλησίες κατάσχονται, κλείνουν, ανατινάζονται. Οι ιερείς διώκονται. Ο άγιος Λουκάς αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα και αγωνίζεται να κρατήσει τις εκκλησίες ανοιχτές. Σε αγωνιώδη γράμματά του γράφει στα παιδιά του:

«Είναι όλο και πιο δύσκολο να διευθύνει κανείς τις υποθέσεις της εκκλησίας. Είμαι μαρτύριο. Δεν μπορώ να το υποφέρω στα ογδόντα μου χρόνια. Αλλά με τη βοήθεια του Κυρίου συνεχίζω το δύσκολο έργο μου».

Οι αρχές ζητούν την παραδειγματική τιμωρία του γιατί αντιστέκεται στο κλείσιμο των ναών. Όμως δεν τόλμησαν να τον φυλακίσουν, ή να τον εξορίσουν.

Σ' ένα άλλο γράμμα του γράφει στο γιό του: «Έχω πολύ περισσότερες στεναχώριες από σένα που επισπεύδουν το τέλος μου... Γενικά η κατάσταση στον εκκλησιαστικό χώρο γίνεται αφόρητη».

Η επίγεια ζωή του αρχιεπισκόπου Λουκά πλησιάζει στο τέλος της. Τα Χριστούγεννα του 1960, θα λειτουργήσει για τελευταία φορά, ενώ την Κυριακή της Τυρινής θα κάνει το τελευταίο του κήρυγμα. Από τότε θα παραμείνει σπίτι του. Προετοιμάζεται για το μεγάλο ταξίδι με προσευχή. Λίγο πριν την κοίμησή του θα βαπτίσει τη δισεγγονή του Τατιάνα, σήμερα γιατρό στην Οδησό.

Κάποια μέρα γύρισε και είπε στην ανιψιά του: «Άραγε στην κηδεία μου θα θας αφήσουν να μου ψάλλετε το Άγιος ο Θεός;». Η ανιψιά του δεν κατάλαβε τι εννοούσε. Το κατάλαβε τη μέρα της κηδείας.

Ήλθε η Κυριακή των Αγίων Πάντων της Ρωσίας, 11 Ιουνίου 1961. Ήταν επτά παρά τέταρτο το πρωί όταν ο Άγιος Λουκάς ανέπνευσε για τελευταία φορά και η ψυχή του φτερούγισε για τον ουρανό. Έφυγε για να προλάβει να λειτουργήσει αυτή τη μεγάλη μέρα στο ουράνιο θυσιαστήριο. Το θλιβερό νέο διαδόθηκε σαν αστραπή. Για τρεις μέρες χιλιάδες άνθρωποι κατέφθασαν με κάθε μέσο για να προσκυνήσουν το σκήνωμά του. Μπροστά στο φέρετρο του ξεπούσαν σε καυτά δάκρυα και φώναζαν: «Έφυγε ο πατέρας μας, ο άγιός μας» και διηγούνταν τις ευεργεσίες και

τα θαύματά του».

Όλος αυτός ο λαός ήθελε να κάνει μια μεγαλοπρεπή κηδεία και να μεταφέρει το σκήνωμά του μέσα από τον κεντρικό δρόμο της Συμφερούπολης. Όμως την ημέρα της κηδείας ήλθε επείγον τηλεγράφημα από τη Μόσχα που απαγόρευε την εκφορά του νεκρού από τους κεντρικούς δρόμους.

Όσοι ήθελαν να συμμετάσχουν θα έπρεπε να μπουν σε λεωφορεία δωρεάν και να πάνε από περιφερειακούς δρόμους μέχρι το κοιμητήριο. Απαγόρευε δε οποιαδήποτε ψαλμωδία. Μέσα σε τρία λεπτά όλα θα έπρεπε να τελειώσουν και ο νεκρός θα έπρεπε να βρίσκεται στον τάφο.

Την κηδεία παρακολουθούσαν πολλοί αστυνομικοί για να εφαρμοστεί η διαταγή. Όμως μετά τη νεκρώσιμη ακολουθία ο κόσμος επαναστάτησε. Ακολούθησαν μάχες και διαπληκτισμοί με τους αστυνομικούς. Κάποια στιγμή ο δρόμος άνοιξε και η νεκροφόρα πήγε να φύγει. Κάποιες γυναίκες έσπασαν τον κλοιό, γαντζώθηκαν στο αυτοκίνητο, ενώ τρεις ηρωικές γυναίκες έπεσαν στις ρόδες του αυτοκινήτου και το ακινητοποίησαν φωνάζοντας: «Μόνο πάνω από τα πτώματά μας θα πάτε απ' εκεί που θέλετε».

Εκείνη την ώρα ένα μεγάλο πλήθος περιστέρια εμφανίστηκαν στον ουρανό, έκαναν κύκλους και ακολουθούσαν την πομπή. Τελικά οι αστυνομικοί υποχώρησαν. Η πομπή βγήκε στην κεντρική λεωφόρο η οποία είχε γεμίσει κόσμο και για 2 περίπου χιλιόμετρα είχε στρωθεί με τριαντάφυλλα. Όλος αυτός ο λαός με ένα στόμα για τρεισήμισι ώρες έψαλλε το «Άγιος ο Θεός».

Ετάφη στο κοιμητήριο των Αγίων Πάντων και από τότε ο τάφος του έγινε κολυμβήθρα του Σιλβάμ. Αμέτρητα τα θαύματά του. Έτσι το 1996 η Ρωσική εκκλησία προέβη στην επίσημη αγιοκατάταξη. Το Μάρτιο του 1996 έγινε η ανακομιδή των λειψάνων του από τον Αρχιεπίσκοπο Κριμαίας Λάζαρο και τους ιερείς του. Κατά την ανακομιδή μια γλυκιά ευωδία απλώθηκε στην περιοχή. Ανάμεσα στα λείψανά του βρέθηκαν άφθαρτα η καρδιά του, ο εγκέφαλος, τα μάτια, οι πνεύμονες.

Στις 20 Μαρτίου 1996 το λείψανο του με τη συμμετοχή χιλιάδων ανθρώπων μεταφέρθηκε στο ναό της Αγίας Τριάδας Συμφερούπολης. Το 2001 τοποθετήθηκαν σε ωραιότατη ασημένια λάρνακα δωρεά από την Ελλάδα.

Το 1997 μπροστά από το νοσοκομείο της Συμφερούπολης τοποθετήθηκε το άγαλμά του από τον Αρχιεπίσκοπο Λάζαρο, ενώ το 2005 η προτομή του στην Ιατρική Σχολή, όπου χτίζεται ναός του Αγίου Λουκά.

Η μνήμη του τελείται στις 11 Ιουνίου. Κάθε χρόνο χιλιάδες άνθρωποι προσέρχονται στην πανήγυρη απ' όλα τα μέρη της Ουκρανίας, Ρωσίας και το εξωτερικό.

Την παραμονή το πρωί η Ιατρική Σχολή με επικεφαλής τον πρύτανη τελούν τους χαιρετισμούς του Αγίου και τοποθετούν τις Ιατρικές μπλούζες τους μπροστά στη λάρνακά του για να αγιαστούν.

Ανήμερα τελείται η πανηγυρική θεία λειτουργία και η λιτανεία του ιερού λειψάνου του.

Τα θαύματά του άπειρα. Όχι μόνο στην Κριμαία αλλά και στην Ελλάδα. Οι εμφανίσεις και οι επεμβάσεις του είναι πολλές. Σε πολλούς εμφανίζεται στον ύπνο τους, με την αρχιερατική και ιατρική στολή. Κρατάει στα χέρια του χειρουργικά εργαλεία, γάζες, σύριγγες κλπ. Και αφού συστηθεί στους ασθενείς, τους λέει πως ήρθε για να τους χειρουργήσει. Πολλοί όταν ξυπνούν το πρωί βρίσκουν στο σώμα τους τομή ή αίμα.

Αλήθεια, τι ήταν αυτό που τόσο πολύ δόξασε και χαρίτωσε τον άγιο Λουκά; Οι αρετές του ήταν πολλές. Πιστεύω όμως πως αυτό που κυρίως τον διέκρινε ήταν η αγάπη, η κορωνίδα των αρετών. Η αγάπη προς τον Θεό και τους ανθρώπους. Μια γνήσια αγάπη προσφοράς, θυσίας, αυταπάρνησης.

Στη γη της Παλαιστίνης υπάρχουν δύο λίμνες και ένας ποταμός. Η πρώτη είναι μια μικρή λίμνη, της Τιβεριάδος. Παρότι μικρή λίμνη είναι ζωντανή, έχει πολλά ψάρια κι εκεί ψάρευαν οι μαθητές του Χριστού. Η δεύτερη λίμνη βρίσκεται στο νότο, είναι η Νεκρά Θάλασσα και είναι τετραπλάσια σε έκταση από την πρώτη. Είναι όμως νεκρή. Δεν έχει ίχνος ζωής. Τις δύο λίμνες ενώνει ο Ιορδάνης ποταμός. Ξεκινάει από την Τιβεριάδα και καταλήγει στη Νεκρά Θάλασσα. Κι εδώ είναι το παράδοξο. Αιώνες τώρα η μικρή Τιβεριάδα προσφέρει τα νερά της, δίνει συνεχώς και παραμένει ζωντανή. Ούτε αδειάζει. Η Νεκρά Θάλασσα αιώνες τώρα δέχεται αχόρταγα τα νερά, αλλά δε ζωντανεύει. Παίρνει τα νερά και παραμένει νεκρή. Αυτή είναι η φύση της αγάπης. Την αγάπη δεν τη ζητάμε, δεν την απαιτούμε από τους άλλους. Μόνο την προσφέρουμε, χωρίς κρατούμενα, χωρίς υπολογισμούς και μόνο τότε είμαστε ζωντανοί. Ο άνθρωπος που έχει μάθει από μικρός συνεχώς να παίρνει και να μην προσφέρει τίποτα, είναι ανάπηρος, είναι νεκρός, δυστυχισμένος. Ο άνθρωπος που έμαθε να αγαπάει, να θυσιάζεται, να προσφέρει και να προσφέρεται είναι ζωντανός και ευτυχισμένος.

Αυτός ήταν ο Άγιος Λουκάς. Ένας άνθρωπος αγάπης, προσφοράς, θυσίας, αυταπάρνησης. Γι' αυτό και χαριτώθηκε τόσο από τον Θεό και συνεχίζει να ζει, να

θαυματοουργεί, να είναι τόσο κοντά μας και να μας παρηγορεί.

Ας μας εμπνέει η ζωή του και ας έχουμε την ευχή του...

<http://bit.ly/TsTsvd>